

OPETUSSUUNNITELMA KOULUN TOIMINTAKULTTUURIN RAKENTAMISEN PERUSTANA

eli hyvinvoivaa kouluyhteisöä rakentava opetus suunnitelm prosessi

Tiina Seini-Ikonen
Tampereen Yliopisto

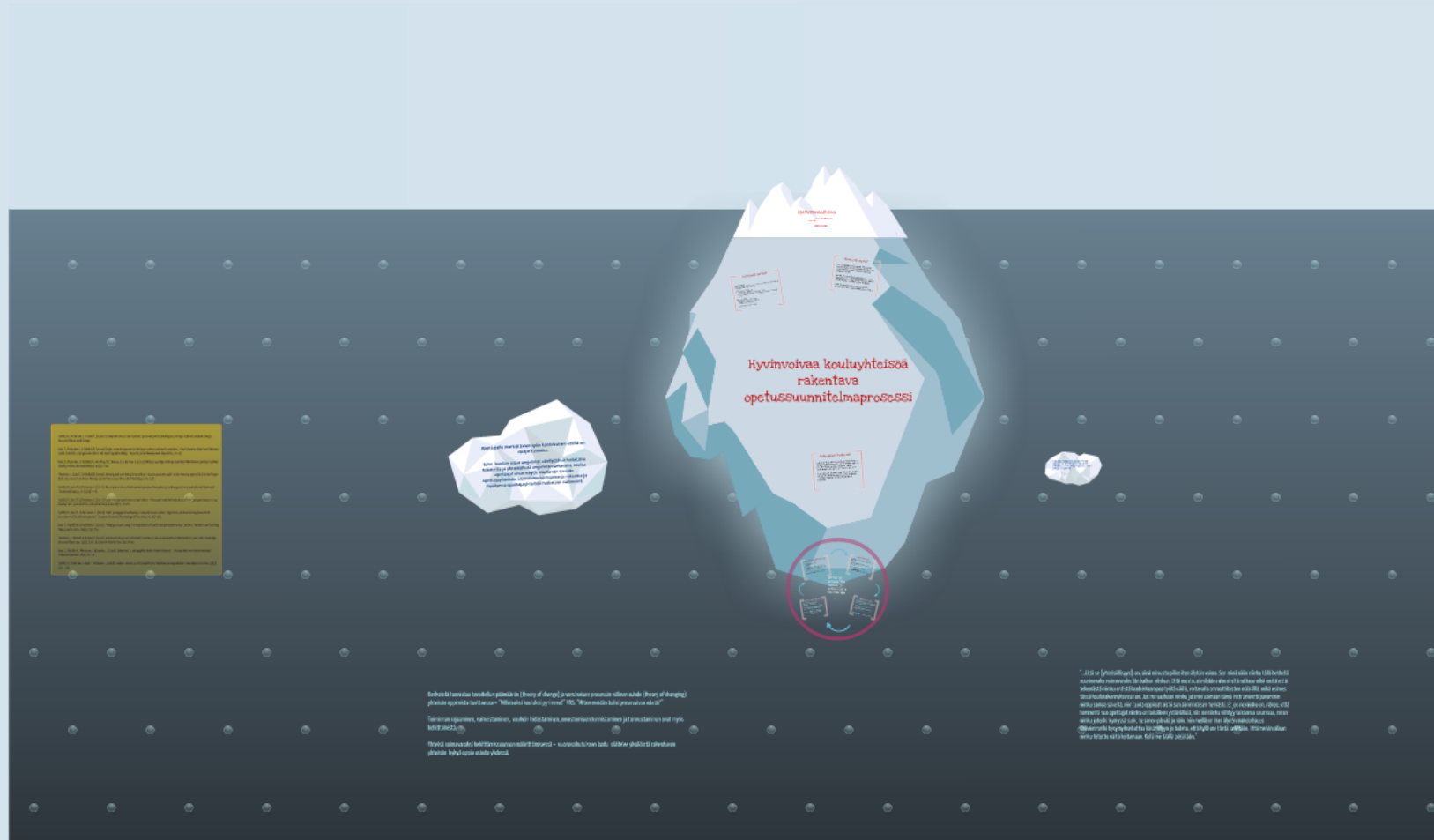
3.10.2013

Oppiaineen ja koulun yhteistyösuunnitelma (YYSI) - tuloksi vuokratyöskö

Ohjelmajäsen
Ylempi tutkija FT, akatemian tutkijatoimikunta, FT
Tutkijatoimikunta FT, akatemian tutkijatoimikunta, FT
Puhelimenumero: +358 9 25151111

Yhteistyösuunnitelma
Tampereen Yliopisto, FT, akatemian tutkijatoimikunta, FT
Tutkijatoimikunta FT, akatemian tutkijatoimikunta, FT
Tutkijatoimikunta FT, akatemian tutkijatoimikunta, FT
Tutkijatoimikunta FT, akatemian tutkijatoimikunta, FT
Tutkijatoimikunta FT, akatemian tutkijatoimikunta, FT

Yhteistyösuunnitelma tuloksi vuokratyösköä rakentava opetus suunnitelm prosessi
Tampereen Yliopisto, FT, akatemian tutkijatoimikunta, FT

OPETUSSUUNNITELMA KOULUN TOIMINTAKULTTUURIN RAKENTAMISEN PERUSTANA

eli hyvinvoivaa kouluyhteisöä rakentava
opetussuunnitelmaprosessi

Tiina Soini-Ikonen
Tampereen Yliopisto

3.10.2013

Oppiminen ja kehitys peruskoulussa (OPPI) - tutkimusryhmä

Ohjausryhmä:

Yliopistotutkija, FT, dosentti, Kirsi Pyhälto, HY

Professori, KT, Janne Pietarinen, UEF

Professori (ma.), KT, dosentti Tiina Soini, TaY

Jatko-opiskelijat:

Sanna Ulmanen, KM, TaY

Sanna-Mari Salonen, KM, TaY

Elsi Ahonen, KM, HY

Suvi-Krista Westling, KM, HY

Ulla Karvonen, KM, HY

Emmi Saariaho, KM, HY

Henrika Häikiö, KM, HY

Marina Palmgren, KM, HY

Sanna Väisänen, KM, UEF

Lisäksi muita tutkijoita ja tutkimusavustajia tilanteen mukaan.

Tutkimusryhmän toimintaa rahoittavat mm. OKM, SA, SKR.

Opetussuunnitelma

kirjoitettu, virallinen, eletty, koettu, piiloinen

sisällöt, aineet, tavoitteet, toteutukset

tuotos ja prosessi

Opetussuunnitelma

OPETUSMINISTERIÖN
OPETUSSUUNNITELMAN
KÄSIRKASTA

Yhteiset tavoitteet

Yhteiset tavoitteet ovat opetuksen keskeisiä sisältöjä, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa. Ne sisältävät opetuksen keskeiset sisällöt ja tavoitteet, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa.

Yhteiset opit

Yhteiset opit ovat opetuksen keskeisiä sisältöjä, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa. Ne sisältävät opetuksen keskeiset sisällöt ja tavoitteet, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa.

Hyvinvoivaa kouluyhteisöä rakentava opetussuunnitelmaprosessi

Hyvinvoinnin yhteisö

Hyvinvoinnin yhteisö on opetuksen keskeisiä sisältöjä, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa. Ne sisältävät opetuksen keskeiset sisällöt ja tavoitteet, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa.

Opetajalle merkittävien työn kontekstien välillä on epäjatkumia.

Esim. koulun arjen ongelmat edellyttävät holistista työtettä ja yhteisöllistä ongelmanratkaisua, mutta opettajat eivät näytä mieltävän itseään opettajayhteisön aktiivisina toimijoina ja rakenna ja hyödynnä opettajayhteisöä ratkaisun välineenä.

Yhteisöllisyys on opetuksen keskeisiä sisältöjä, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa. Ne sisältävät opetuksen keskeiset sisällöt ja tavoitteet, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa.

...[Yhteisöllisyys] on, siinä minusta piilee ihan älytön voima. Sen suurimmaks voimavaraks tän kaiken niinkun. Että musta, ei mikään raha e tekemästä niinku entistä laadukkaampaa työtä näillä, valtavalla ammattilaisilla tässä kouluyhteisöissä on... Jos me saadaan niinku jotain voimaa tän

Mikä opettaja kasvatetaan?
Opettajan kasvatusta työssä ei karkahdeta, on tervettä.
- oppilaiden kanssa keskusteltiin vieraanmaailman tunne
- ammattikassassa päätettiin ohjata on kylläsi työssä.
Opettajat käyttävät eri haasteista ei strategiaa.

Hyvinvoivaa kouluyhteisöä rakentava opetus suunnitelmaprosessi

Pedagoginen hyvinvointi

Hyvinvointi on palssi oppimisen edellytys, sitä myös osaltaan rakennetaan
... ..

Hyvinvoivat oppilaat

Keskeistä on oppilaan kouluun kiinnittyminen ja kiinnittymisen strategiat. Vaikuttaa siltä, että oppilaiden kokemana ainoa toimiva strategia koulussa pärjäämiseen on täydellinen sopeutuminen pedagogisiin käytäntöihin.

Oppimiseen kiinnittävät pedagogisten tilanteiden yhteissäätely ja opetustuokion /opettavan sisällön ja koulun ulkopuolisen maailman, opettajan tai oppilaan arkitodellisuuden väliset rajanylitykset.

Oppilaiden koulumenestystä määrittää vahvasti kuulumisen ja pätevyyden tunteet. Väliintulevana säätelijänä on koettu hyvinvointi.

Hyvinvoivat opettajat

Mikä opettajaa kuormittaa?

Merkittäviksi kuormittumista ja jaksamista tuottaviksi tilanteiksi määrittyivät pedagogisesti haasteelliset ongelmatilanteet ja tapa, jolla niitä ratkaistaan eli hyvinvoinnin strategiat.

Jaksamisen kuvauksille tyypillistä oli

- Analyyttinen ja ennakoiva ongelmanratkaisu.
- Aktiivinen toimijuus; voimakas kokemus oman työnsä peräsimessä olemisesta.
- Holistinen työote; opettaja hyödynsi ongelmanratkaisussa koulupäivän kokonaisuutta ja myös koulun ulkopuolisia resursseja.

Missä opettaja kuormittuu?

Opettajaa kuormittuu työnsä eri konteksteissa eri tavoin

- oppilaiden kanssa huolestuttaa riittämättömyyden tunne
- ammatillisessa yhteisössä uhkana on kyynistyminen.

Opettajat käyttävät eri konteksteissa eri strategioita.

Pedagoginen hyvinvointi

Hyvinvointi on paitsi oppimisen edellytys, sitä myös osaltaan rakennetaan oppimisprosessissa. Tämä tarkoittaa, että oppimisprosessissa yksilöllä ja yhteisöllä on mahdollisuus oppia sellaisia toiminnan ja ajattelun strategioita, jotka tukevat toimijuutta, osallisuutta ja ymmärtämistä

Oppimisen ja hyvinvoinnin yhteen kietoutumisen huomioiva pedagogiikka tukee jaksamista. Pedagogisen hyvinvoinnin rakentaminen edellyttää sekä opetuksen tavoitteiden että hyvinvoinnin samanaikaista huomioimista.

Opetussuunnitelma

OPETUSMINISTERIÖN
OPETUSSUUNNITELMAN
KÄSIRKASTA

Yhteiset tavoitteet

Yhteiset tavoitteet ovat opetuksen keskeisiä sisältöjä, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa. Ne sisältävät opetuksen keskeiset sisällöt ja tavoitteet, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa.

Yhteiset opit

Yhteiset opit ovat opetuksen keskeisiä sisältöjä, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa. Ne sisältävät opetuksen keskeiset sisällöt ja tavoitteet, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa.

Hyvinvoivaa kouluyhteisöä rakentava opetussuunnitelmaprosessi

Hyvinvointi yhteisössä

Hyvinvointi yhteisössä on opetuksen keskeisiä sisältöjä, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa. Ne sisältävät opetuksen keskeiset sisällöt ja tavoitteet, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa.

Opetajalle merkittävien työn kontekstien välillä on epäjatkumia.

Esim. koulun arjen ongelmat edellyttävät holhista työtettä ja yhteisöllistä ongelmanratkaisua, mutta opettajat eivät näytä mieltävän itseään opettajayhteisön aktiivisina toimijoina ja rakenna ja hyödynnä opettajayhteisöä ratkaisun välineenä.

Yhteisöllisyys on opetuksen keskeisiä sisältöjä, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa. Ne sisältävät opetuksen keskeiset sisällöt ja tavoitteet, jotka on laadittu yhteistyössä opettajien ja muun sidosryhmien kanssa.

...[Yhteisöllisyys] on, siinä minusta piilee ihan älytön voima. Sen suurimmaks voimavaraks tän kaiken niinkun. Että musta, ei mikään raha e tekemästä niinku entistä laadukkaampaa työtä näillä, valtavalla ammattitieteellä tässä kouluyhteisöissä on... Jos me saadaan niinku järkevä voimaa tän

Opettajalle merkittävien työn kontekstien välillä on epäjatkuumia.

Esim. koulun arjen ongelmat edellyttävät holistista työtettä ja yhteisöllistä ongelmanratkaisua, mutta opettajat eivät näytä mieltävän itseään opettajayhteisön aktiivisina toimijoina ja rakenna ja hyödynnä opettajayhteisöä ratkaisun välineenä.

Sekä opettajien toimijuuden että opettajien hyvinvoinnin strategioiden osalta onnistumisen avain näyttäisi olevan yhteissääntely. Se on taito, joka täytyy oppia ja koulu ei aina ole paras oppimisympäristö tälle.

Opetussuunnitelma

OPETUSMINISTERIÖN
OPETUSSUUNNITELMAN
KÄSITTELYPÖYKKI

Yhteiset tavoitteet

Yhteiset tavoitteet ovat opetuksen keskeisiä sisältöalueita koskevia tavoitteita, jotka ohjaavat opettajien suunnittelua ja toimintaa. Ne ovat yhteisiä kaikille opettajille ja oppilaille.

Yhteiset päämäärät

Yhteiset päämäärät ovat opetuksen keskeisiä sisältöalueita koskevia tavoitteita, jotka ohjaavat opettajien suunnittelua ja toimintaa. Ne ovat yhteisiä kaikille opettajille ja oppilaille.

Hyvinvoivaa kouluyhteisöä rakentava opetussuunnitelmaprosessi

Yhteinen kouluyhteisö

Yhteinen kouluyhteisö on opettajien ja oppilaiden yhteinen toimintayhteisö, joka rakentuu yhteisistä tavoitteista ja päämääristä. Se on avoin ja osallistava.

Opetajalle merkittävien työn kontekstien välillä on epäjatkumia.

Esim. koulun arjen ongelmat edellyttävät holhista työtettä ja yhteisöllistä ongelmanratkaisua, mutta opettajat eivät näytä mieltävän itseään opettajayhteisön aktiivisina toimijoina ja rakenna ja hyödynnä opettajayhteisöä ratkaisun välineenä.

Yhteinen kouluyhteisö on avoin ja osallistava.

OPETTAJIEN
AMMATILLISTA
TOIMIJUUTTA
TUKEVA KOULUN
KEHITTÄMINEN

Reflektoinnin ja arvioinnin vaihe

Mikä onnistui ja mikä ei? Yllätykset?
Mitä opimme?
Systemaattinen, yhteinen toiminnan arviointi suhteessa
asetettuihin onnistumisen kriteereihin ja uusien tavoitteiden
asettaminen.

→ Pysähtyminen, analyttisyys

IHMETTELYN VAIHE

Mistä tässä on kysymys? Mitä tämä merkitsee minulle, meille? Miksi
olemme tässä?

Tunteet, vastakkainasettelut, hedelmällinen/ahdistava kaaos, riskit ja
mahdollisuudet,

Kokemusperspektiivien erot nousevat näkyviin
→ Dialogin välttämättömyys

KONKRETISOINTI JA KOKEILU

Päätös toiminnasta, prosessin vaiheiden
hahmottaminen, työnjako, vastuut.

Innustus, iloa onnistumisista, väsyminen, pettymys,
kokemusten karttuminen, yhdessä oivalminen.

→ Dokumentointi, jatkuva suunnan
tarkistus tavoitteena dialoginen
yhteistoiminta

JÄSENTELYN VAIHE

Mitä minä tarhoitan, mitä sinä tarkoitat, mitä me tarkoitamme? Milläisin
sanoin ja käsittein puhumme? Miten voisimme ymmärtää tilannetta
paremmin ja asettaa tavoitteita?

Turhautuminen, vellominen, kiivsaus nopeisiin ratkaisuihin.

Ajattelun työkalujen kehittely, uusien oivallusten syntyminen,
onnistumisen kriteerien syntyminen

→ Mallieja, ennakointeja, ajatuskohteita

OPETTAJIEN

AMMATILLISTA

TOIMIJUUTTA

TUKEVA KOULUN

KEHITTÄMINEN

MINÄ TOIMIJANA

TOIMINNAN KOHDE

Haluan; motivaatio

Voin; pystyvyysusko, kompetenssin tunne

Teen; toimivat toimintastrategiat

OPETTAJIEN
AMMATILLISTA
TOIMIJUUTTA
TUKEVA KOULUN
KEHITTÄMINEN

Reflektoinnin ja arvioinnin vaihe

Mikä onnistui ja mikä ei? Yllätykset?
Mitä opimme?
Systemaattinen, yhteinen toiminnan arviointi suhteessa
asetettuihin onnistumisen kriteereihin ja uusien tavoitteiden
asettaminen.

→ Pysähtyminen, analyttisyys

IHMETTELYN VAIHE

Mistä tässä on kysymys? Mitä tämä merkitsee minulle, meille? Miksi
olemme tässä?

Tunteet, vastakkainasettelut, hedelmällinen/ahdistava kaaos, riskit ja
mahdollisuudet,

Kokemusperspektiivien erot nousevat näkyviin
→ Dialogin välttämättömyys

KONKRETISOINTI JA KOKEILU

Päätös toiminnasta, prosessin vaiheiden
hahmottaminen, työnjako, vastuut.

Innostus, iloa onnistumisista, väsyminen, pettymys,
kokemusten karttuminen, yhdessä oivalminen.

→ Dokumentointi, jatkuva suunnan
tarkistus tavoitteena dialoginen
yhteistoiminta

JÄSENTELYN VAIHE

Mitä minä tarhoitan, mitä sinä tarkoitat, mitä me tarkoitamme? Milläisin
sanoin ja käsittein puhumme? Miten voisimme ymmärtää tilannetta
paremmin ja asettaa tavoitteita?

Turhautuminen, vellominen, kiivsaus nopeisiin ratkaisuihin.

Ajattelun työkalujen kehittely, uusien oivallusten syntyminen,
onnistumisen kriteerien syntyminen

→ Malleja, ennakointeja, ajatuskohteita

IHMETTELYN VAIHE

Mistä tässä on kysymys? Mitä tämä merkitsee minulle, meille? Miksi olemme tässä?

Tunteet, vastakkainasettelut, hedelmällinen/ahdistava kaaos, riskit ja mahdollisuudet,

Kokemusperspektiivien erot nousevat näkyviin

Dialogin välttämättömyys

JÄSENTIELYN VAIHE

Mitä minä tarkoitan, mitä sinä tarkoitat, mitä me tarkoitamme? Millaisin sanoin ja käsittein puhumme? Miten voisimme ymmärtää tilannetta paremmin ja asettaa tavoitteita?

Turhautuminen, vellominen, kiusaus nopeisiin ratkaisuihin.

Ajattelun työkalujen kehittäminen, uusien oivallusten syntyminen, onnistumisen kriteerien syntyminen

Malleja, ennakoiteja, ajatuskokeita

KONKRETISOINTI JA KOKEILU

Päätös toiminnasta, prosessin vaiheiden hahmottaminen, työnjako, vastuut.

Innostus, iloa onnistumisista, väsyminen, pettymys, kokemusten karttuminen, yhdessä oivalminen.

Dokumentointi, jatkuva suunnan tarkistus tavoitteena dialoginen yhteistoiminta

Reflektoinnin ja arvioinnin vaihe

Mikä onnistui ja mikä ei? Yllätykset?

Mitä opimme?

Systemaattinen, yhteinen toiminnan arviointi suhteessa asetettuihin onnistumisen kriteereihin ja uusien tavoitteiden asettaminen.

Pysähtyminen, analyttisyys

Opetussuunnitelma

OPETUSMINISTERIÖN
OPETUSSUUNNITELMAN
KÄSIRKKA
2014

Yhteiset tavoitteet

Yhteiset tavoitteet ovat opetuksen keskeisiä sisältöalueita koskevia tavoitteita, jotka ohjaavat opettajien suunnittelua ja toimintaa. Ne ovat yhteisiä kaikille opettajille ja oppilaille.

Yhteiset osaamiset

Yhteiset osaamiset ovat opetuksen keskeisiä sisältöalueita koskevia tavoitteita, jotka ohjaavat opettajien suunnittelua ja toimintaa. Ne ovat yhteisiä kaikille opettajille ja oppilaille.

Hyvinvoivaa kouluyhteisöä rakentava opetussuunnitelmaprosessi

Hyvinvoinnin yhteisö

Hyvinvoinnin yhteisö on opettajien ja oppilaiden yhteinen toimintayhteisö, joka tukee opettajien ja oppilaiden hyvinvointia ja oppimista.

Opetajalle merkittävien työn kontekstien välillä on epäjatkumia.

Esim. koulun arjen ongelmat edellyttävät holhista työtettä ja yhteisöllistä ongelmanratkaisua, mutta opettajat eivät näytä mieltävän itseään opettajayhteisön aktiivisina toimijoina ja rakenna ja hyödynnä opettajayhteisöä ratkaisun välineenä.

Yhteisöllisyys on opettajien ja oppilaiden yhteinen toimintayhteisö, joka tukee opettajien ja oppilaiden hyvinvointia ja oppimista.

Keskeistä tunnistaa tavoitellun päämäärän (theory of change) ja varsinaisen prosessin välinen suhde (theory of changing) yhteisön oppimista tuettaessa = “Millaiseksi kouluksi pyrimme?” VRS. “Miten meidän tulisi prosessissa edetä?”

Toiminnan rajaaminen, vaiheistaminen, vauhdin hidastaminen, onnistumisen tunnistaminen ja tunnustaminen ovat myös kehittämistä.

Yhteisö voimavaraksi kehittämissuunnan määrittämisessä – vuorovaikutuksen laatu säätelee yksilöistä rakentuvan yhteisön kykyä oppia asioita yhdessä.

”...Että se [yhteisöllisyys] on, siinä minusta piilee ihan älytön voima. Sen minä näen niinku tällä hetkellä suurimmaks voimavaraks tän kaiken niinkun. Että musta, ei mikään raha ei sitä ratkase eikä meitä estä tekemästä niinku entistä laadukkaampaa työtä näillä, valtavalla ammattilaisten määrällä, mikä esimes tässä koulurakennuksessa on. Jos me saahaan niinku jotenki soimaan tämä instrumentti paremmin niinku samaa säveltä, niin tuota oppilaat aistii sen äärimmäisen herkästi. Et jos ne niinku on, näkee, että hemmetti nuo opettajat niinku on toisilleen ystävällisiä, niin ne niinku viihtyy toistensa seurassa, ne on niinku jotenki hymyssä suin, ne sanoo päivää ja näin, niin meillä on ihan älytön mahdollisuus vaikeimmatki kysymykset ottaa käsittelyyn ja todeta, että kyllä me tästä selvitään. Että mehän ollaan niinku totuttu näitä hoitamaan. Kyllä me täällä pärjätään.”

Pyhältö, K., Pietarinen, J. & Soini, T. (in press) Comprehensive school teachers' perceived professional agency in large-scale educational change. *Journal of Educational Change*.

Soini, T., Pietarinen J. & Pyhältö, K. (2013). Design research approach in the large scale educational innovations. In Ian R. Haslam, Myint Swe Khine and Issa M. Saleh (Eds.) *Large scale reform and social capital building: The professional development imperative*, 70–92.

Soini, T., Pietarinen, J., Pyhältö, K., Westling, SK., Ahonen, E. & Järvinen, S. (2012) Mitä jos opettaja etääntyy työstään? Näkökulmia opettajan työhön kiinnittymiseen. *Nuorisotutkimus* 30(2), 5–20.

Pietarinen, J., Soini, T. & Pyhältö, K. (2009). Learning and well-being in transitions –how to promote pupils' active learning agency? In D. Jindal-Snape (Ed.) *Educational transitions: Moving stories from around the world*. Routledge, 143–158.

Pyhältö, K., Soini, T. & Pietarinen, J. (2012). Do comprehensive school teachers perceive themselves as active agents in school reforms? *Journal of Educational Change*, 13 (1), 95 -116.

Pyhältö, K., Soini, T. & Pietarinen, J. (2011) A systemic perspective on school reform – Principals' and chief education officers' perspectives on school development. *Journal of Educational Administration*, 49(1), 46–61.

Pyhältö, K., Soini, T., & Pietarinen, J. (2010) Pupils' pedagogical well-being in comprehensive school – Significant positive and negative school experiences of Finnish nine graders'. *European Journal of Psychology of Education*, 24, 447-463.

Soini, T., Pyhältö, K. & Pietarinen, J. (2010). Pedagogical well-being: The experience of Finnish comprehensive school teachers. *Teachers and Teaching. Theory and Practice*, 16(6), 735–751.

Pietarinen, J., Pyhältö, K. & Soini, T. (2010). A Horizontal Approach to School Transitions: a lesson learned from the Finnish 15-year-olds. *Cambridge Journal of Education*, 40(3), 229–245. Best Article for Year 2010 Price

Soini, T., Pyhältö, K., Pietarinen, J. & Huusko, J. (2009). Rakenteet ja pedagogiikka koulun kehittämisessä – Vuoropuhelua vai kaksintaistelua? *Hallinnon tutkimus*, 28(4), 27–42.

Pyhältö, K., Pietarinen, J. Soini, T. & Huusko, J.(2008). Luokan- aineen- ja erityisopettajat yhtenäisen perusopetuksen rakentajina. *Kasvatus*, 39(3), 218 – 234.